

Dr hab. inż. Magdalena K. Wyrwicka, prof.PP
Politechnika Poznańska
Wydział Inżynierii Zarządzania

Poznań, dnia 20 marca 2020 r.

Wydział Zarządzania P.Cz.
Sekretariat

Wpł. dn. 31.03.2020

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Izabeli Maleńczyk pt.: „Zespolona metoda oceny zarządzania e-learningiem akademickim” napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr. hab. Stanisława Marciniaka (promotora) i dr inż. Bartosza Gładysza (promotora pomocniczego) z Wydziału Inżynierii Produkcji Politechniki Warszawskiej.

1. Formalna podstawa opracowania recenzji

Opiniowanie rozprawy podjęto w odpowiedzi na pismo z dnia 22.01.2020r. (R-WZ-BD-510-) sygnowane przez Kierownika Dyscypliny Naukowej Nauki o zarządzaniu i jakości na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, prof.dr.hab. Felicjana Byłoka i umowę o dzieło 17/2020 z dnia 29.01.2020.

2. Ogólna charakterystyka rozprawy

Autorka podjęła aktualną w sensie naukowym i ważną - szczególnie obecnie – w czasie zawieszenia zajęć dydaktycznych z powodu ogólnoświatowej pandemii – problematykę e-learningu.

Istnieje luka wiedzy w zakresie efektywnego zarządzania e-learningiem. Rośnie też zainteresowanie społeczne tą problematyką i chęć obywateli do samokształcenia. Środowisko akademickie korzysta już z tej formy nauczania, a dynamiczny rozwój technologii informacyjnych kreuje wciąż nowe możliwości wykorzystania e-learningu w różnorodnych obszarach nabywania kompetencji. E-learning daje możliwość optymalnego dostosowania się do wymagań rynkowych i potrzeb społecznych, ale również stwarza szanse i możliwości w kontekście tworzenia przewagi konkurencyjnej na rynku edukacyjnym. Stąd rozważania dotyczące wykreowania zespolonej metody oceny zarządzania e-learningiem akademickim (ZMOeL) uważam za zasadne i potrzebne, zarówno w sensie poznawczym jak i utylitarnym.

Oceniane opracowanie ma charakter teoretyczno-poznawczy, związany z próbą adaptacji zespolonej metody oceny efektywności przedsięwzięć techniczno-organizacyjnych (ZMOE) do potrzeb akademickich podmiotów edukacyjnych wykorzystujących formy zdalne uczenia. Badania zaprezentowane w pracy mają zarówno charakter ilościowy jak i jakościowy i wpisują się w zakres i kanon metodyczny stosowany w naukach społecznych, w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości.

3. Opis i komentarz elementów pracy

Poprzedzona spisem treści rozprawa składa się z wprowadzenia, pięciu rozdziałów i podsumowania

We wprowadzeniu (15 stron) Autorka uzasadnia wybór tematu oraz prezentuje: cele pracy (cel główny zdekomponowano na: 10 teoriopoznawczych, 4 metodyczne, 3 empiryczne i 3 utylitarne), podejmując próbę graficznego określenia relacji pomiędzy nimi (s.14). Dalej Kandydatka na Doktora formułuje 6 pytań badawczych i stawia 3 zadania oraz hipotezy (główną i 3 pomocnicze), co posłużyło do wyznaczenia zakresu pracy (przedmiotowego, podmiotowego i czasowego) w oparciu o 6 założeń (s.15-16) oraz doprowadziło do starannego i szczegółowego opracowania metodyki badań. Wprowadzenie podsumowuje schemat realizacji rozprawy (s. 21) i opis układu pracy.

W odniesieniu do wprowadzenia, dyskusyjne dla opiniującej jest:

- 1) *Na s. 14, Rysunek w.1., brak sprzężenia zwrotnego między CM4 i CE2.*
- 2) *Na s.14, Rysunek w.2., brak powiązania P2 i P3 z ZA1.*
- 3) *W wypowiedzi na s. 19. nie ma jednoznacznego wskazania, w odniesieniu do których fragmentów (przedmiotów) badań zastosowano podejście nomotetyczne, a kiedy idiograficzne.*

Rozdział pierwszy (74 strony) dotyczy akademickiego podejścia do e-learningu. Ta część rozprawy jest efektem studiów literatury przedmiotu. Wychodząc od potrzeb gospodarki opartej na wiedzy i uwarunkowań historycznych, podjęto tu próbę uporządkowania terminologicznego zagadnień związanych e-learningiem akademickim oraz identyfikacji jego kluczowych aspektów (prawnych, technologicznych, pedagogicznych i ekonomicznych). Rozdział kończą wnioski dotyczące korzyści (skali i zakresu) wynikających ze stosowania e-learningu oraz rozważania na temat perspektyw rozwoju i ograniczeń tej formy kształcenia.

W odniesieniu do rozdziału 1., dyskusyjne dla opiniującej jest:

- 1) *Niedostatek rozważań dotyczących zarządzania e-learningiem w kontekście funkcji zarządzania lub w kontekście przygotowań do sterowania procesem zdalnego uczenia się.*
- 2) *W podsumowaniu rozdziału nie wyeksponowano koncepcji ideowej – chodzi tu o przejawy dobrze zarządzanego e-learningu akademickiego.*

Rozdział drugi (53 strony) to opis autorskich badań kwestionariuszowych diagnozujących stan wykorzystania e-learningu w 139 polskich uczelniach (59 publicznych i 80 niepublicznych). W związku z tym sformułowano 6 celów szczegółowych, a w ramach wieloetapowego badania (schemat na rys. 2.1., s.103) poszukiwano odpowiedzi na 13 pytań i weryfikowano za pomocą statystyki opisowej 8 hipotez (każdą w trzech ujęciach: w odniesieniu do wszystkich uczelni w Polsce, w odniesieniu do uczelni publicznych i do uczelni niepublicznych). Badania empiryczne zrealizowane przez Doktorantkę w oparciu o metody jakościowe pozwoliły na analizę problematyki oceny e-learningu w ujęciu praktycznym, tj. z perspektywy potrzeb podmiotów realizujących. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów pogłębionych (kwestionariusz zawierający 23 pytania skierowany do 11 respondentów) utworzono

listę 30 założeń i wytycznych, które stanowiły podstawę dalszych prac związanych z opracowaniem autorskiej metody oceny zarządzania e-learningiem.

W odniesieniu do rozdziału 2., dyskusyjne dla opiniującej jest:

- 1) *Sformułowanie na s.102 dotyczące podejścia badawczego, które nie jest w tym miejscu powiązane z deklaracjami zawartymi we wprowadzeniu.*
- 2) *W Tab.2.1. s.103 w opisie badań etapu 0.1 pojawia się sformułowanie „Analiza stanu wiedzy w obszarze zastosowania e-learningu w danej uczelni” - nie objaśniono jak je interpretować – czy domniemanie, że chodzi o wywiad wstępny (opisany w r.2.3.1) dot. koncepcji wykorzystania e-learningu jest właściwe?*
- 3) *Dlaczego respondenci/eksperci (n=11), biorący udział w wywiadzie pogłębionym, wywodzili się wyłącznie z Politechniki Warszawskiej?*
- 4) *Jak należy rozumieć przypis nr 260 (s.112) mówiący o tym, że liczba pytań w kwestionariuszu skierowanym do osób decyzyjnych w zakresie e-learningu w danej uczelni miała charakter orientacyjny, skoro w treści wskazano, że kwestionariusz zawierał 27 pytań?*
- 5) *Nie podano ile ankiet rozdystrybuowano (s.113) i ile poddano dalszej analizie po zakończeniu etapu ich zbierania?*
- 6) *Z treści opisu na s. 110 można domniemać, że wskaźnik W_x w tabeli 2.4 to odsetek uczelni niepublicznych deklarujących stosowanie e-learningu w danym województwie – brakuje przywołania tabeli oraz objaśnienia ww. wskaźnika.*

Rozdział trzeci (56 stron) – efekt obszernych i wnikliwych studiów literatury przedmiotu - koncentruje się na rozważaniach dotyczących istoty efektywności i pojęć bliskoznacznych (np. skuteczności, sprawności,...) wykorzystywanych także w innych dyscyplinach naukowych. Doktorantka eksponuje ograniczenia w ich rozumieniu i wykorzystaniu w odniesieniu do oceny efektywności e-learningu. Autorka przedstawiła metody i modele oceny: działalności szkół wyższych, jakości usług edukacyjnych, szkoleń i programów e-learningowych oraz technologii e-learningu. Szeroki zakres rozważań pozwolił wykazać niedostatki istniejących metod w kontekście ich wykorzystania w ocenie e-learningu.

Zdaniem opiniującej ten rozdział powinien być podsumowany tak, by jednoznacznie wyakcentować potrzebę poszukiwania metody kompleksowej oceny e-learningu.

Rozdział czwarty (60 stron) koncentruje się na opisie zespolonej metody oceny efektywności przedsięwzięć organizacyjnych (ZMOE) i jej adaptacji do oceny zarządzania e-learningiem akademickim w fazie eksploatacji. Doktorantka opisuje poszczególne moduły zespolonej metody, stosowane mierniki, preferencyjne oceny inwestycyjne oraz parametry techniczno-użytkowe i wskaźniki, ukazujące dynamikę mierników w czasie lub przestrzeni. Autorka podkreśla, że zaproponowana w metodzie lista mierników ma charakter uznaniowy i może być modyfikowana wg potrzeb uczelni (s.225). Na rysunku 4.7 (s.228) przedstawiono kluczowe etapy procesu oceny e-learningu akademickiego, która – zgodnie z postulatem kompleksowości - powinna być realizowana w wymiarach: dydaktycznym, organizacyjnym, technologicznym, ekonomicznym, prawnym i społecznym. Doktorantka na s.231 akcentuje założenie, że

wymiary powinny być wtórne względem mierników, które determinują przedmiot i zakres oceny. Autorska koncepcja zmodyfikowanej zespolonej metody oceny e-learningu akademickiego bazuje na ocenie 72 mierników (ujętych w 4 moduły). Rysunek 4.9 prezentuje model struktury ZMOZeL i zakres modyfikacji w stosunku do ZMOE. W dalszej części Doktorantka bardzo dokładnie opisuje poszczególne moduły i mierniki oraz pokazuje sposób formułowania oceny końcowej.

Ten rozdział świadczy o oryginalności podejścia do tematu i autorskim, kreatywnym uzupełnieniu stanu wiedzy.

W odniesieniu do rozdziału 4 dyskusyjne dla opiniującej jest:

- 1) *Stwierdzenie na s.224 „Metoda ZMOE została zmodyfikowana tak, aby umożliwiała całościową ocenę jednostek akademickich e-learningu”. - Czy to oznacza ocenę funkcjonowania jednostki akademickiej odpowiedzialnej za e-learning? Jak to się ma do tytułu rozprawy, gdzie mowa o ocenie zarządzania e-learningiem?*
- 2) *Nie podsumowano rozdziału 4.2.4. w kontekście opisów w rozdziale 4.2.5 i dalszych.*
- 3) *W tab. 4.5. w odniesieniu do MOZ-2 w p.2.2. pojawia się określenie „rotacji pozytywnej personelu” – jak to należy interpretować?*

Rozdział piąty (24 strony) to egzemplifikacja zastosowania ZMOZeL w dwóch uczelniach, potwierdzająca jej poprawność, użyteczność oraz jednoznaczność.

Autorka – poza walorami metody – wskazała też na bariery i trudności, a nawet na wadę, jaką jest nieuwzględnianie w ZMOeL zmian w otoczeniu. Efekty przeprowadzonych eksperymentów posłużyły Doktorantce do sformułowania kierunków dalszych badań nad metodą i świadczą o rzetelności badawczej Autorki rozprawy..

Podsumowanie (6 stron) zawiera opis kluczowych dokonań Doktorantki. Zaznaczono tu, że opracowano i zweryfikowano zespoloną metodę oceny zarządzania e-learningiem akademickim (ZMOZeL). Wykazano też, iż udzielono odpowiedzi na postawione pytania badawcze, potwierdzono hipotezy i zrealizowano wszystkie cele pracy.

Opiniowana praca jest logiczna, ma układ linearny, odpowiadający chronologii procesu badawczego Autorki.

Rozprawa liczy 367 stron wydruku na formacie A4 wykonanego dwustronnie. Na końcu zamieszczono spis literatury (567 pozycji (w tym 240 obcojęzyczne) + 57 źródeł internetowych + 16 aktów prawnych), spis rysunków (62 w treści i 32 w załączniku nr 3), spis tabel (84 w treści i 7 w załączniku nr 3), wykaz wybranych skrótów (s.335), **siedem załączników** oraz streszczenie w języku angielskim. Do rozprawy dodano odrębny załącznik elektroniczny w postaci płyty CD z nagraną treścią w wersji .pdf.

W netografii nie podano dat dostępu do źródeł. Brakuje też spisu załączników.

4. Wyszczególnienie głównych osiągnięć naukowo – badawczych

Osiągnięcia naukowo badawcze Doktorantki to:

- wykazanie się umiejętnością przygotowania i przeprowadzenia złożonych badań – opisy metodyki realizacji badań oraz struktury pracy uważam za wzorcowe,
- wnikliwe studia literaturowe dotyczące e-learningu i oceny efektywności,
- jasne i precyzyjne prezentowanie badań własnych i ich wyników oraz poprawna walidacja statystyczna i wnioskowanie,
- opracowanie i weryfikacja ZMOeL dla środowiska akademickiego bazującej na ZMOE; na podkreślenie zasługuje rzetelne dobranie modułów, miar i wskaźników.

5. Uwagi dotyczące rozprawy doktorskiej

Nieliczne uwagi dotyczące rozprawy przedstawiono podczas omawiania poszczególnych rozdziałów. Pragnę jednak zaznaczyć, że nie wpływają one znacząco na ocenę końcową, a stanowią jedynie przesłankę do dyskusji podczas publicznej obrony. Z merytorycznego punktu widzenia całą rozprawę oceniam pozytywnie.

6. Wniosek końcowy

Na podstawie dokonanej oceny stwierdzam, że **rozprawa doktorska mgr Izabeli Małeńczyk pt.: „Zespolona metoda oceny zarządzania e-learningiem akademickim” spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim określone w odpowiedniej Ustawie i Rozporządzeniu. Stąd też wnoszę o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony.**

